

Paul Rosenmöller:

‘De hoofdprijs is voor de leerling’

Tijdens het VO-congres, eind maart, pleitte voorzitter Paul Rosenmöller van de VO-raad voor een onderwijspact voor de lange termijn met alle bij het onderwijs betrokken partijen. Hieronder een bewerking van zijn speech, die begon met de analyse van een aantal fundamentele uitdagingen voor het onderwijs.

“D

e samenleving verandert razendsnel. Er is sprake van individualisering, digitalisering, internationalisering en segregatie. De arbeidsmarkt verandert; we weten niet welke beroepen straks beschikbaar zijn voor de leerlingen die we nu opleiden. Dit vraagt onder andere om een herziening van ons curriculum.

Bij deze vele veranderingen komt dan ook nog krimp. Tussen nu en 2030 zijn er 12 procent minder leerlingen en navenant minder inkomsten voor de scholen. Er is een oplopend lerarentekort: een enorm tekort in het basisonderwijs en een oplopend tekort in een aantal vakken in het vo. Kijken we naar het perspectief van de leerlingen, dan zien we dat zij op 12-jarige leeftijd een advies krijgen. Wij selecteren vroeger dan bijna waar ook in de ons omringende landen. Dat staat op gespannen voet met het thema van de kansengelijkheid.

Een ander thema is het gebrek aan motivatie bij leerlingen. Zij zijn gemotiveerd om voor vrienden en vriendinnen naar school te gaan, maar te weinig gemotiveerd voor het onderwijs; dat boeit te weinig. Een wetenschapper die wij hierover spraken noemde dit zelfs een ‘talentverspilling van epische omvang’. Tikkeltje overdreven misschien, maar hij legt wel de vinger op de zere plek.

En dan is er natuurlijk de uitdaging voor de leidinggevers in het onderwijs. Die besturen een instelling in een stelsel waarin de prikkels gericht zijn op concurrentie, maar de samenleving steeds meer samenwerking vraagt. Zij geven leiding aan scholen waarvan – in algemene zin – het imago voor verbetering vatbaar is.

De hierboven geschetste context roept de vraag op: presteren we dan onvoldoende? Het antwoord is: nee. Er wordt op de

scholen dag in dag uit in een ingewikkelde context hard gewerkt om het optimale eruit te halen. Ondersteuners, leraren en leidinggevers verdienen daarvoor veel waardering.”

VERSNIPPERD

“Aan diverse overlegtafels spreken we over het lerarentekort, krimp en kansengelijkheid, maar dat doen we op een wat versnipperde wijze. We spreken daar in eerste instantie veelal vanuit ons eigen belang. Kan dat niet beter? Een mooi voorbeeld waarbij het beter gaat, is de herziening van het curriculum. In dit proces zijn – vanuit het idee ‘teachers in the lead’ – honderdvijftig leraren samen met schoolleiders uit het hele funderend onderwijs aan het nadenken over het nieuwe curriculum. Hun concrete voorstellen worden binnenkort gepresenteerd. Als vo-sector – de enige sector die verbonden is met het basisonderwijs aan de ene kant en met het mbo en hbo en universiteiten aan de andere kant – realiseren wij ons dat we de versnippering moeten overstijgen. Vanuit die verantwoordelijkheid kunnen en willen we het initiatief nemen om met elkaar, in samenhang, een visie op de langere termijn te ontwikkelen die een antwoord geeft op de hierboven geschetste uitdagingen.”

WENKEND PERSPECTIEF

“De vraag is dan: hoe ziet zo’n visie eruit? Wat is het wenkend perspectief? Voor de leerling is dat: eigentijds onderwijs en meer regie over het eigen leerproces, waardoor de motivatie zal toenemen. Eigentijds onderwijs betekent dat de beweging naar talentontwikkeling waar veel scholen al aan werken, moet worden doorgezet. Dat vraagt om een andere organisatie van het onderwijs. Dat vraagt ook om anders toetsen en examineren, vanuit een samenhangende visie op de drieslag ‘brede vorming, persoonsvorming en socialisatie’. Een mooi voorbeeld van motiverend en eigentijds onderwijs is de manier waarop momenteel binnen scholen wordt omgegaan met de keuzevakken in het vmbo. Er is voor vmbo-leerlingen een waaier aan keuzes mogelijk. Of ze nou kiezen voor game design of voor de gezonde keuken, slimme technologie of voor iets anders: het inspireert de leerlingen. Zij maken een keuze en dat geeft hen vleugels, maar het geeft ook de scholen en de leraren een boost om zich juist in die keuzevakken te ontwikkelen.”

SJOELBAKMODEL

“Bij het wenkende perspectief hoort ook dat we het advies van de basisschool niet zien als het veronderstelde eindniveau, maar als het begin van de overstap naar het voortgezet onderwijs. Met dat basisschooladvies kom je als leerling in een flexibele organisatie waar je je talenten verder kunt ontwikkelen. Nu werken we nog volgens het sjoelbakmodel, waarbij leerlingen na de basisschool in een hokje terecht komen waar ze maar moeilijk weer uit kunnen.

Ook kunnen we winst boeken door leerlingen met hun verschillende achtergronden en talenten langer bij elkaar te houden. We moeten anders aankijken tegen het onderscheid tussen beroepsoriënterend en algemeen vormend

‘Laten we aan de slag gaan en dit jaar nog zo’n pact voor Nederland-Onderwijsland smeden’

onderwijs. Waarom hebben havisten of vwo’ers geen beroepsgerichte vakken? We moeten ook anders aankijken tegen het leren in en buiten de school. Je kunt van klimaat-spijbelacties vinden wat je wilt, maar ik heb veel gehoord: ‘dit is burgerschap!’

We selecteren onze jongeren op 12-jarige leeftijd, maar dat moeten we niet willen. Laten we met elkaar voorkomen dat in ons land de sociaal-economische segregatie al op 12-jarige leeftijd begint.”

NIET NIEUW

“Er is ook een wenkend perspectief voor leraren, in de vorm van minder werkdruk, meer werkplezier en een fatsoenlijk salaris, met name in het po. Er is meer ontwikkeltijd en meer ruimte voor professionalisering. En de maatschappelijke waardering voor de leraar stijgt. In een gezamenlijke visie voor de langere termijn zit eveneens een wenkend perspectief voor schoolleiders en bestuurders, namelijk dat zij vanuit een breed gedragen, consistente lijn de ruimte krijgen om de transitie van het onderwijs vorm te geven. Een heldere opdracht en ruimte om te handelen, geven rust en aanzien.

Tot slot de samenleving: die boekt winst doordat onze leerlingen en studenten op een nog betere wijze worden voorbereid op hun rol als betrokkenen, participerende burgers in een sterke democratische samenleving en rechtstaat. Bovenstaande agenda is niet nieuw. Er is geen school die hier, in meer of mindere mate, niet al aan werkt. Maar als je in de hectiek van alledag met allerlei vraagstukken wordt geconfronteerd, is het soms moeilijk om je niet te laten afleiden en de samenhang te zien. Het is juist die samenhang en consistente lijn die ons kunnen helpen ons onderwijs nog beter te maken.”

ONDERWIJSPACT

“Allereerst is het nodig dat we alle partijen meer bij elkaar brengen: leraren, ouders, leerlingen, bedrijfsleven, sectororganisaties, maar ook de overheid en de politiek. Daarvoor moeten we de bereidheid hebben om bij tijd en wijle over onze eigen schaduw heen te stappen. Wat is onze gezamenlijke ambitie? Wat is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid?

Scholen die over hun eigen schaduw heen stappen – ook daarvan zijn reeds mooie voorbeelden. Zoals in Zutphen, waar twee scholen van twee verschillende besturen iets besloten wat een paar jaar geleden ondenkbaar zou zijn geweest. Vanwege krimp heffen zij zichzelf op, om een nieuwe school te vormen met eigentijds onderwijs, een nieuw onderwijsconcept. ➤

'Over een jaar gaan de politieke partijen de programma's schrijven. Wij kunnen meebepalen wat daarin komt'

Tot dergelijke stappen komen we alleen maar in een cultuur van vertrouwen, in een situatie van meer gedeeld eigenaarschap en minder focus op deelbelang. Vanuit deze visie vind ik het belangrijk dat we een onderwijspact gaan sluiten. In dit pact, met een looptijd van ten minste tien jaar, gaan we de onderlinge verschillen proberen te bespreken en op te lossen, zodat er winst is voor eenieder. En als dan een instellingsbelang botst op een publiek belang, dan wint het tweede het van het eerste. Als een leerling- of studentenbelang botst op het instellingsbelang, dan verliest het tweede van de eerste. Zo'n pact moet winst voor alle betrokkenen opleveren. Voor de ouders, want zij zien dat hun kinderen zich als gemotiveerde leerlingen voorbereiden op een actieve eigen rol in de samenleving. Winst voor leraren, in de vorm van minder werkdruk, meer aanzien, meer werkplezier en een beter imago. Winst voor de keten, door veel meer de onderlinge verbanden te zoeken en vanuit het wij-denken te opereren. Winst ook voor de politiek, omdat het veld het initiatief neemt, zodat de politiek kan zich beperken tot het sturen op de hoofdlijnen van het stelsel en de financiering. En de hoofdprijs is voor de leerling."

PUBLIEKE OPDRACHT

"Dit hier uitspreken is één, maar er is ook de dag van morgen. Wat betekent dit bijvoorbeeld voor ons, vo-scholen? Dit betekent dat we de autonomie die de scholen hebben en houden, benutten voor de publieke opdracht die we met elkaar hebben. Dit betekent denken vanuit de keten. Ik was onlangs in West-Friesland. Daar hebben scholen afgesproken hoe ze omgaan met het lerarentekort en het behoud van een breed onderwijsaanbod. Zij beconcurreren elkaar niet op de werving van leerlingen, maar voeren samen campagne om aan ouders en leerlingen duidelijk te maken: dit is ons onderwijsaanbod en hieruit kunt u kiezen. Een prachtig voorbeeld, maar er is ook een andere werkelijkheid. En dat is dat wij als vereniging afspraken maken, maar dat niet iedereen zich daar vanzelf aan houdt. Er zijn ook voorbeelden, helaas, van scholen die nog met de rug naar elkaar toe staan of die bakken met geld uitgeven aan marketing om die moeilijk te vinden leerling uiteindelijk naar hun school te krijgen. We leven in de 21e eeuw; laten we het onderwijsgeld goed benutten en van die gekkigheid afscheid nemen! Een gezamenlijk pact vraagt ook iets van leraren. Zij zullen zich als representatieve groep moeten organiseren. Van de overheid vragen we wettelijke ruimte en de bereidheid om een gezamenlijk idee vanuit het veld daadwerkelijk te omarmen. Hoewel het zeker niet altijd alleen om geld gaat, vraagt dit wel om een meerjarig investeringsprogramma."

BREDE BRUGKLASSEN

"Maar wat betekent het sluiten van zo'n pact nu concreet? Laat ik één voorbeeld geven van het gesprek tussen werk-

gevers en leraren, werknemers. Misschien gevoelig, maar toch, als gedachte-experiment. Leraren willen minder werkdruk, meer salaris, meer zeggenschap en meer werkzekerheid. Wij zeggen: in dat nieuwere onderwijs is een meer flexibele organisatie nodig; daar past geen taakbeleid bij. Het bevoegdheidensysteem moet worden vernieuwd en wij willen minder lestijd, maar dan ook meer ontwikkeltijd. Durven wij met elkaar te praten over een afspraak waarin bovenstaande punten worden gewogen en een nieuwe balans tussen flexibiliteit en zekerheid ontstaat? Er zijn meer thema's te bespreken. Bijvoorbeeld: hoe komen we tot brede brugklassen? Is het niet vreemd dat de opleidingsduur in ons voortgezet onderwijs zo kort is voor de meer praktisch getalenteerde, en zo veel langer voor de meer theoretisch getalenteerde leerlingen? Vier jaar in het vmbo, zes jaar in het vwo, moeten we dat niet gelijkrekken? En ook: hoe kunnen we de aansluiting met het vervolgonderwijs verbeteren? Wat betekent een vo-diploma gebaseerd op maatwerk en gepersonaliseerd leren, en hoe kan zo'n diploma aansluiten op de vervolgstappen van de leerling in het mbo, hbo of het wetenschappelijk onderwijs? Dat zijn cruciale vragen die nu op tafel liggen."

PRESSURECOOKER

"We moeten hierover met elkaar doorpraten; we voelen de urgentie om die vervolgslog te maken. Twee jaar voor de verkiezingen is er momentum; over een jaar gaan de politieke partijen de programma's schrijven. Wij kunnen met elkaar meebepalen wat daarin komt. De kracht van de onderwijsketen wordt bepaald door de zwakste schakel. Laat er geen zwakke schakel ontstaan; laten we dat gesprek met elkaar voeren, laten we dat in een half jaar proberen af te ronden. Laten we het proces om tot zo'n pact te komen, inrichten met de urgentie van een kabinetsformatie, waarin we met elkaar in de pressurecooker duiken en niet zeggen: 'Over zes weken proberen we weer ergens tussen vier en zes uur een gaatje te vinden voor een vervolgesprek'. Laten we aan de slag gaan en dit jaar nog zo'n pact voor Nederland-Onderwijsland smeden, zodat we het direct daarna met elkaar en met de politiek kunnen gaan uitvoeren, met als de grote winnaars: onze kinderen, de leerlingen en de studenten van deze tijd."

'Als een instellingsbelang botst op een publiek belang, dan wint het tweede het van het eerste'

Onderwijs innovatie en Projectmatig veranderen

- Leergangen
- Masterclasses
- Topclasses

2009 - 2019
10 JAAR PPMO

NIEUW
Masterclass Project Opdrachtgeverschap in het Onderwijs

Nu óók in-company als inspirerende werkconferentie!

Voor bestuurders, beleidsmedewerkers, bovenschools managers, schooldirecteuren en leidinggevenden in:
PO • VO
MBO • HBO
SO • VSO
REC • OPDC

Locaties:
Utrecht • Rotterdam
Nijmegen • Groningen

010 - 442 09 39 www.ppmo.eu

Goede schoolcommunicatie met ouders met leerlingen met medewerkers

Deze week
Nieuw
Opening nieuw schoolgebouw

Overzicht

Vorige week
Uitslag eerdere keuzeden

hou
hoyapp.nl

Wil jij samen met collega's een transitie in het onderwijs realiseren?

Teammaster Transitie in Onderwijs met Technologie (3TO)

Meer weten?
Ga naar: www.onderwijsmakers.nl

ONDERWIJSMAKERS Lucas Onderwijs hogeschool Leiden

Geen zorgen meer over (dag)roostering?

Besteed het uit tegen lage kosten

Geen zorgen bij uitval en piekbelasting

Samen werken aan een langdurige oplossing

Neem contact met mij op:
085-0220778

Anna ontzorgt
Meer tijd voor onderwijs

info@annaontzorgt.nl
www.annaontzorgt.nl

